

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati
samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . .	10.— K
pol leta . . .	5.— "
četrt leta . . .	2.50 "
posamezna številka po 20 h.	

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petil-vrste,
 če se tiska enkrat . . . 14 h
 . . . dvakrat . . . 12 " "
 . . . trikrat . . . 10 " "
 za nadaljnja uvrščenja od petil-vrste po 8 h.
 Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 21. aprila 1916.

Podržavljena ljudska šola.

F. Kawon, učitelj meščanske šole v Gradcu, je trdil ob nekem tamkajšnjem predavanju, da so nekoč učiteljem državno ljudsko šolo ponudili; učitelji pa so tisto odklonili.

Z ozirom na to trditev apostrofira Ka-wana dunajska „Freie Lehrerstimme“ z dne 26. marca t. l. — prevod objavljamo brez vsake daljine opazke — tako-le: „Ta trditev graškega meščanskega učitelja je povsem napačna. Ob času, ko so osnovali ljudsko-školski zakon, še ni bilo organizovanega učiteljstva, do katerega bi se bili lahko obrnili glede tega vprašanja. Pač je učiteljski časopisje ob raznih časih razmotrivalo za deva državne šole ter „pro“ in „contra“ temeljito označevalo svoje stališče; nikdar pa v Avstriji ni obstajala vlada, ki bi se bila ozirala na mnenja učiteljstva, odnosno na mnenja njegovega časopisja. Ob času, ko so snovali ljudskoškolski zakon, nikjer v Evropi še ni obstajala državna šola. Liberalci bi bili tačas mogoče ustanovili državno šolo, če bi bili imeli pogum, državo obremeniti z v to potrebnimi stroški. Bili so tudi misli, da bi tak zakon v državnem zboru ne pro-vozročil preveč težkoč, česarvno imajo glede šolskih vprašanj tudi dežele svojo besedo. S stališča današnjega razvoja se pridobitve ljudskoškolskega zakona ne smejo preso-jati. Ob času Hasnerja je veljal ta zakon kot neizmeren napredek napram preteklosti, in nobeden historik ne bo tega ocenjevanja smatral kot neopravičenega. Da zahtevamo danes boljše zakone, je pač ob sebi razum-ljivo. Pa tudi danes ne bodo povpraševali po mnenju učiteljstva; marveč je naloga učiteljstva, da svoje misli o šoli poda ljudstvu ter tiste zagovarja ob vsaki priliki. Državna šola ima še danes nasprotniko med učitelji; ta se zahteva v prvi vrsti od politikov, ki mislijo, da bo državna šola dosegala boljšo državno-meščansko vzgojo. Iz finančnih razlogov pa hočejo drugi poli-tiki šolo prepustiti narodom. Učiteljev ne bodo vprašali, ali hočejo biti izročeni oblasti svo-je naroda. Odgovor bi bil vsekakor tudi raz-nolik. Nemci, mogoče tudi Čehi bi vpraš-ja potrdili. A odgovor slovenskih učiteljev ne more biti dvomljiv; oni se mo-rajo za žalostno svojo eksistenco zahvaliti voditeljem svojega na-roda ter bi se oblasti teh vodi-teljev radi iznebili in bi dali državi šoli vsako prednost.“ Kon-centrujmo svoje delo!

Vojna.

ODLIČNO PRIZNANJE.

Ob nadzorovanju čet, ki se je pred kratkim časom vršilo na južni fronti, se je izjavil divizionar generalni major Jelenčič: „Veselim se, da je med vami toliko učiteljev! S tem lepim stanom smo napravili na bojnem polju najlepše izkušnje!“ — Te besede so sprejeli učitelji, stoječi tamkaj na fronti, z velikim veseljem. — Tudi mi v zaledju jih sprejemamo z zadoščenjem.

čepav stradamo! Mi smo dali domovini te
hrabre bojevnike, ki so deležni sedaj tako
odličnega priznanja. Da bi imeli mi in
naše žene ali vsaj naši otroci,
ki smo ostali doma in ki tukaj
neprestano delamo za blagor
domovine, vsaj zadosti vsak-
danjega kruha!

MIR VAM BODI!

V Brnu se je vršila dne 28. pret. mes. konferenca zaupnikov mladočeških in staročeških organizacij na Moravskem. Zaupniki so sklenili soglasno, da združijo obe organizaciji v enotno češko narodno stranko na Moravi. — Poljski klub je imel na Dunaju sejo, na kateri je sprejel za člane poljske socialno-demokratske poslance. V imenu svojih sodrugov je poslanec Daszynski izjavil, da se morajo v sedanjih resnih časih zapostaviti vsa politiška nasprotstva, zakaj narod je le eden. Nato je bil izvoljen poslanec Daszynski za podpredsednika „Poljskega kluba“. — Predsednik dalmatinskega deželnega zbora dr. Vicko Ivčević je pozval eno politike, ki jim je bilo nedavno na Dunaju naloženo, da pripravijo vse potrebno za narodno kooperacijo, na sestanek, ki se vrši dne 18. aprila. Na sestanku se dogovore o korakih, ki jih morajo napraviti v svrhu složnega dela naroda in njegovih predstavnikov v vseh vprašanjih, ki se tičejo interesov naroda in dežele. — Predsedvi krščansko-socialne stranke in narodno katoliške konservativne stranke sta priobčili izjavo, da ti stranki prenehujeta s svojim delovanjem in da bosta odslej tvorili eno samo katoliško stranko na Češkem. Izjava utemeljuje to združenje tako-le: „Resni čas, ki čaka češkega naroda, zahteva, da je njega politiška formacija čim enostavnejša. Čas po vojni mora najti češki narod pripravljen na politiške dogodke, ki bodo sledili neizogibno. To potrebo priznavajo vse češke stranke brez razlike in zato sta katoliški stranki iz istega razloga sklenili, da pripomoreta k ujedinjenju češkega naroda, kakor zahtevajo to se danje resne razmere. Združena stranka izjavlja obenem, da je pripravljena priključiti se koncentraciji čeških strank in delovati za ustanovitev vsečeškega akcijskega odbora.“ — Govorec o sedanji akciji za koncentracijo čeških strank, pravi „Hrvatska Riječ“ — naslednjica ustavljenega „Pokreta“ — da je stvar, za katero gre sedaj, dalekosežnega pomena in da zbujajo pozornost tudi izven čeških dežel monarhije, v Avstriji, na Ogrskem, na Hrvatskem — tako naglašajo zagrebški list — „nikakega dvoma ni, da narod, ki v tako velikih časih, kakor so sedanjí, zna odstraniti strankarske razlike, ki ga ovirajo, in združevati posamezne dele, zaslužuje ime politiško zrelega naroda!“ — „Zakaj!“ Kaj pa mi Slovenci? Ali hočemo samo mi Slovenci ravno v takih velikih časih dokazati, da smo politiško — nezrel narod?!

VOJNE DAJATVE.

Učitelji so kot javni uslužben-
ci v smislu zakona o vojnih dajat-
vah od vojnih dajatev oproščeni.
To je veljalo že prej, ko so vojne
dajatve segale do 50. leta, in velja
tudi danes za razširjenje vojnih
dajatev od 50. do 55. leta. — Le za-
kon o razširjenju črnovojniške dol-
žnosti od 42. do 50. leta velja tudi
za učitelje.

**SOKOLSKO GESLO — GESLO HRABRIH
VOJAKOV.**

V celovškem „Miru“ čitamo pismo z južnega bojišča, ki je v njem med drugim

rečeno: „Sedim v neki slovenski telovadnici. Na steni je napisano: „V mislih domačina, v srcu pogum, v roki moč! . . .“ To je program slovenskih vojakov v boju nasproti zahrbtnim polentarijem.“ — Kakor je videti, spoznavajo sedaj tudi domači nasprotniki Sokolstva moralno silo sokolske ideje! Ali jo bodo tudi po vojni?

NEMŠKI POSLANEC LIEBKNECHT

je že opetovano izzval v nemškem državnem zboru viharje ogorčenja s svojimi trditvami o vzrokih in smotrih sedanje vojne. — Liebknecht, ki je tudi član pruskega deželnega zbora, je na seji pruske poslanske zbornice, samega sebe prekosil in se je tako daleč spozabil, da je izjavil, da so mnogi nemški krogi pozdravili sarajevski umor kot pravcati dar božji! Te besede so izzvale v celi zbornici naravnost orjaško burjo protesta in ogorčenja. Poslanci so vstali raz sedeže ter klicali govorniku „fej!“ in skoro bi prišlo do spopadov. Ogorčenje se je ponovilo, ko je Liebknecht zasmehoval metodo nemške šole, češ, da ne uči mladine drugega kakor sovraštva in napuha napram drugim narodom, kar pa se je posebno po okupaciji Srbije pokazalo.

PAPEŽEV DAR ZA SRBIJO IN ČRNOGRO.

„Reichspost“ je doznala od poučene strani, da je sv. Oče potom dunajske nunciature nakazal desetstično kron kot dar za prebivalstvo ozemlja Srbije in Crnogore, ki so ga zasedle naše čete. Ta dar prihaja iz želje papeževe, da skupni oče krščanstva pomaga vsem narodom, ki trpe zaradi vojne. Naravno je, da pride ta dar po večjem delu v prilog pripadnikom pravoslavne vere, ali to odgovarja popolnoma intencijam Benedikta XV., ki v svojem umevanju krščanske ljubezni do bližnjega ne pozna nobene razlike narodnosti ali veroizpovedanja. Ta dokaz resnične krščanske ljubezni naj bi bil v vzpodbudjevalen zgled vsem in vsakomur in povsod!

VOJNA IN SPOLNE BOLEZNI.

Ena najhujših posledic velike vojne je stvahovito širjenje spolnih bolezni. Mero-dajni krogi pričenjajo spoznavati, da ogroža spolna kuga ne le zdravja sedaj živečega prebivalstva, temveč tudi zdravje in razvoj bodočih generacij. Boj proti spolnim boleznim je torej eminentno socialno politično vprašanje, ki mu bo treba posvečati največjo pozornost ne le z državnega, temveč tudi z narodnega stališča. Z moralnimi nauki se seveda ne doseže ničesar, tem več pa s primernim poukom in s pametno odrejeni-mi ukrepi, ki naj kolikor mogoče omejijo nalezjenje. V vseh večjih mestih se že danes vršijo sistematična organizirana predavanja o pogubnosti spolnih bolezni in o sredstvih kako se jim izogniti in kako jih izleciti. Zlasti razna strokovna društva ter bolnišice blagajnice, ki jim nalaga širjenje spolnih bolezni najtežja materialna bremena, so pri-čela sistematičen boj proti spolni kugi. V tem oziru bo treba obsežne in učinkovite organizacije vseh v poštev prihajajočih jav-nih faktorjev in sodelovanja vseh razumnih krogov, da ne zapravijo narodi še čiste one krvi, ki je ne prelijejo na bojiščih. Šir-jenje spolnih bolezni je posledica vsake vojne. V francosko-nemški vojni l. 1870./71. je štela n. pr. nemška armada med 800.000 mobiliziranimi vojaki 34.000 spolno bolnih. Kako je moralo to narasti v sedanji vojni, ki je res vojna narodov, to si lahko pred-stavljamo. Dunajski profesor Finger pravi, da obstoja največja nevarnost v tem, da se

povrne po končani vojni na tisoče inficiranih zakonskih mož k svojim ženam. Prof. Finger pa navaja tudi, kako se širi spolna kuga med civilnim prebivalstvom. Na Dunaju je mnogo dečkov med 15. in 16. letom spolno bolnih, in število spolno bolnih mladeničev do 18 let se je od izbruha sem potrojilo. Tajna prostitucija, ki se širi med ženami in dekleti, ne le zaradi njih „propadlosti“, temveč v znatni meri tudi pod pritiskom socialne bede, zahteva na tisoče žrtev. Take razmere pa, žal, ne vladajo samo v največjih mestih, zdravniki in funkcionarji bolniških blagajnic vseh mest vedo pripovedovati najžalostnejše stvari. — V letošnjem „Dom in Svetu“ (skupna 1. in 2. številka) priobčuje Izidor Cankar, urednik imenovanega lista, zanimivo črtico „Razprava“, kjer čitamo na str. 35. te-le pomembne besede: „Le, če boste kaj opravili,“ je odgovoril štabni zdravnik skoro žalostno. „Nikomur ne vsiljujem svojega mnenja, smem pa vendarle reči, da je tisti, ki je klical ‚Živio vojska!‘, klical obenem razen mnogega drugega tudi ‚Živela prostitucija!‘“

ZA ZANEMARJENO ŠOLSKO MLADINO.

Šolska uprava v mestu Poznanju uvede novo sredstvo proti zanemarjenju šolske mladine. Na vseh 14 mestnih ljudskih šolah in obeh pomožnih šolah se v šolskem letu 1916/17 uvedejo takomenovani „zaposljevalni razredi“, kjer se bodo zbirali učenci in učenke več popoldnevov na teden pod nadzorstvom učiteljstva h koristnemu delu. Ti razredi so v prvi vrsti določeni za otroke, ki se okrog potikajo ali ki nimajo pravega doma, kjer bi mogli kaj koristnega delati; dalje za otroke, ki so leni ali ki svojih domačih nalog ne izvršujejo ali pa jih izdelujejo le slabo.

ENOLETNI PROSTOVOLJCI IN PROSTOVOLJSKI ASPIRANTI IZ LETNIKA 1898.

Glede sprejetja enoletnih prostovoljcev in prostovoljskih aspirantov iz rojstvenega letnika 1898 se je določilo: Pri pехoti se sprejme neomejeno število, pri konjenici je omejeno število na 5 za polk, oziroma eskadron, pri poljski in gorski artiljeriji na 8, pri trdnjavski artiljeriji, in sicer pri polku št. 6. in bataljonih št. 2., 7. in 15. po 16, pri ostalih po 12, pri polkih št. 4. in 5. in pri bataljonu št. 3 sistirano, pri trenu za vsako divizijo po 8, pri saperjih in pionirjih po 3 pri bataljonu, pri brzozavnem polku 20, pri železniškem polku in sanitetnih formacijah sistirano. Kdor hoče h konjenici, poljski ali gorski artiljeriji in trenu, mora imeti opremljenega konja ter dovoljuje vstop pristojno vojaško poveljništvo, za vstop v brzozavni polk vojaško poveljništvo na Dunaju, za infanterijo in lovce poveljnik dotičnega nadomestnega oddelka, vedno na podlagi opremljene prošnje. Zadnji termin za prostovoljni vstop, pri čemer si je mogoče izbirati četo, je dan pred vpoklicnim terminom tega črnovojniškega letnika.

ČRTANJE V PRORAČUNU ITALIJE.

V predlogi o državnem proračunu za leto 1916—17 je vsota za osnovni pouk od 62,324.000 znižana na 58,486.000 lir. Vrhutega je črtana vsota 1 milijona lir, ki je bila določena za zgradbo ljudskošolskih poslopij; tudi podporni skladi občinam v isti namen so zmanjšani za 100.000 lir. Končno so črtali iz rezervnega zaklada za ljudsko šolstvo 15 milijonov lir; torej so skupno 20 milijonov lir, namenjenih ljudskošolski izobrazbi, določili drugim namenom... Ali je še kje tako...?